

izvirni znanstveni članek
prejeto: 2009-02-05

UDK 81'373.7'374

PONAZARJALNI PRIMER IN SLOVAROPISNA OBRAVNAVA FRAZELOGIJE

Vida JESENŠEK

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, SI-2000 Maribor, Koroška 160

e-mail: vida.jesensek@siol.net

IZVLEČEK

Besedilo obravnava pojem ponazarjalnega primera v slovaroslovni teoriji in slovaropisni praksi. V ospredju so izbrani teoretični vidiki primera v splošnih in še posebej v frazeoloških slovarjih, predvsem razlaga izbranih vidikov namembnosti in funkcijskosti, ki so ponazorjeni s konkretnimi primeri iz izbranih slovarskih del. Izpostavljeni sta dve dominantni funkciji ponazarjalnega primera – pomenskopojasnjevalna in slovnična ter podan predlog meril za oceno kakovosti slovarskega ponazarjalnega primera.

Ključne besede: ponazarjalni primer, leksikografija, frazeografija, splošni slovar, frazeološki slovar, podatkovna zbirka

ESEMPI D'USO E LA TRATTAZIONE LESSICOGRAFICA DELLA FRASEOLOGIA

SINTESI

Il testo affronta il concetto dell'esempio d'uso nella teoria lessicologica e nella prassi lessicografica. In primo piano vi sono gli aspetti teorici dell'esempio d'uso nei dizionari generici e fraseologici, in primis l'illustrazione degli aspetti selezionati delle finalita' e della funzione, raffigurati da esempi concreti tratti da opere lessicografiche prescelte. Sono state messe in evidenza due funzioni dominanti dell'esempio d'uso- di spiegazione concettuale e grammaticale. E' stata elaborata la proposta di criterio per la definizione della qualita' dell'esempio d'uso nella lessicografia.

Parole chiave: esempi d'uso, lessicografia, fraseografia, dizionario generico, dizionario fraseologico, raccolta dati

UVOD

Ponazarjalni primer (nem. *lexikographisches Beispiel*, angl. *illustrative material, example*) je pomembna prvina slovarja, po kateri se pogosto meri njegova kakovost. Slovaroslovje ga obravnava v definicijskem, formalnem in tipološkem smislu, razrešuje metodološka vprašanja glede pridobivanja jezikovnih podatkov, uporabnih v funkciji slovarskega ponazarjalnega primera in postavlja kakovostna in kolikostna merila, po katerih naj slovaropisec izbira med dostopnimi jezikovnimi podatki in jih uporabi v povezavi s funkcijskostjo in namembnostjo slovarja, ki ga sestavlja (Wiegand, 1977; Harras, 1989; Zöpfgen, 1994; Abel, 2000). Pričujoče besedilo se ukvarja z izbranimi vidiki ponazarjalnega primera v splošnih (2. poglavje) in frazeoloških slovarjih (3. poglavje), razlaga izbrane vidike namembnosti in funkcijskosti ter jih ponazarja s konkretnimi primeri iz izbranih slovarskih del. 4. poglavje prinaša razmislek o normativni dimenziji ponazarjalnega primera, ki se odraža v merilih za ocenjevanje njegove kakovosti.

PONAZARJALNI PRIMER V SPLOŠNIH SLOVARJIH

Pregled izbrane slovaroslovne literature izkazuje različno razumevanje in posledično tipološko razlikovanje ponazarjalnega primera kot slovaroslovnega pojma, kar se najprej kaže v širokem naboru izrazov zanj (slov. (slovarski) *ponazarjalni primer*, (slovarsko) *ponazarjalno gradivo*, *ilustrativno g.*, *pojasnjevalno g.*, *slovarski zgled*, *primer rabe*, *slovarska ponazoritev*, *iztržek*; nem. *lexikographisches Beispiel*, *Kompetenz-*, *Beleg-*, *Verwendungs-*, *Anwendungs-*, *Kontextbeispiel*; angl. *illustrative material, example*). Vsakokratni prilastek nakazuje njegovo funkcijskost pa tudi vrsto oziroma izvor: primer ponazarja, pojasnjuje, ilustrira eno- ali večbesedne slovarske iztočnice, in sicer tako, da jih prikaže v konkretni, realni jezikovni rabi v konkretnem, realnem (so)besedilnem okolju. Iz nabora izrazov za pojem slovarskega ponazarjalnega primera je brez poznavanja konkretnih slovaropisnih postopkov težko uvideti, ali gre za prikaz avtentične jezikovne rabe ali za konstrukt slovaropisca. Predvsem bi bilo možno natančneje razlikovati med *primerom* in *zgledom*, npr. po analogiji z nemško terminologijo, kjer je raba izrazov *Beispiel* in *Beleg* načeloma razlikovalna. *Beispiel* oz. *primer* bi bil ustreznica slovenskemu *iztržku* (tako SSKJ), ki je konstrukt slovaropisca, nastal na osnovi njegove jezikovne kompetence in/ali s smiselno uporabo oz. predelavo razpoložljivega jezikovnega gradiva. Če v slovarju ilustriramo avtentično jezikovno rabo, v nespremenjeni obliki zajeto iz razpoložljivega slovarskega jezikovnega gradiva, bi bilo smiselno govoriti o *zgledu* (nem. *Beleg*). Tako bi uvedli razlikovalnost med izrazoma *primer* in *zgled*, ki je po Toporišiču (1992) v slovenščini naj ne bi

bilo. V nadaljevanju tega besedila je izraz *primer* uporabljen za poimenovanje slovaropisnega pojma nasploh in ne razlikovalno k izrazu *zgled*.

Tipi in funkcije

Razumevanje slovarskega ponazarjalnega primera je lahko širše ali ožje. V širšem smislu gre predvsem za vrste primera, ki ponazarjajo skladenjske lastnosti iztočnice (npr. predložna vezljivost pri glagolskih iztočnicah), tipično besedno okolje (kolokacije, frazeološke in terminološke zveze, v katerih je iztočnica ena izmed sestavin) ter stavčno oz. besedilno rabo (skladenjska vpetost v besedilno okolje). Medtem ko prvi dve vrsti ponazarjata sistemsko ravnino jezika (*langue* v paradigmatskem in sintagmatskem oziru), gre pri tretji za zrcaljenje *parole* (prim. Harras, 1989, 608). Med ponazarjalno gradivo v širšem smislu v nekaterih tipih klasičnih tiskanih slovarjev sodijo še slikovno in grafično gradivo, izjave in/ali pripovedi informantov (te predvsem v dialektoloških slovarjih), enciklopedične informacije različnega tipa, obsega in oblike, ki pa v tem besedilu niso obravnavane. Ožje razumevanje ponazarjalnega primera se nanaša le na ponazoritev stavčne oz. besedilne rabe iztočnice, ker naj bi le ta merodajno vplivala na ustrezno semantizacijo iztočnice. Navedbe kolokacij, predvsem pa frazeoloških in terminoloških zvez te funkcije ne opravljajo, saj gre za jezikovnosistemske leksikalne enote z lastno semantiko (prim. Zöpfgen, 1994).

Namembnost ponazarjalnega primera je torej v tem, da dopolnjuje slovnične, pomensko-pragmatične in siceršnje vrste navedb k slovarski iztočnici in uporabniku nudi dodatne podatke glede formalno-skladenjskih in pomensko-pragmatičnih lastnosti iztočnice. Posledično se mu pripisujeta dva načelna vidika funkcijskosti: deskriptivni in normativni (Wiegand, 1977; Harras, 1989). Deskriptivnost se kaže v soodnosni povezanosti ponazarjalnega primera z ostalimi sestavinami slovarskega sestavka, predvsem s pomenskimi navedbami, normativnost pa v oblikovanju meril, potrebnih za oblikovanje kvalitetnega ponazarjalnega primera, torej takega, ki lahko posledično merodajno predstavlja jezikovno normo. V slovaropisni praksi prevladuje deskriptivna navezanost primera na sintagmatične in semantično-pragmatične slovarske navedbe, iz česar izhajata njegova *slovnična* in *pomenskopojasnevalna funkcija*. Zadnja je *pomenskodoločevalna* (prim. Humar, 1996) ali *pomenskorazlikovalna* – ta je najbrž prevladujoča, saj je glede na načelno kompleksnost leksikalnih pomenov ponazarjalni primer pogosto v funkciji razdvoumljanja večpomenskih iztočnic oz. v funkciji razlikovanja možnih pomenskih odtenkov. Tudi v govorici prototipske semantike nastopa ponazarjalni primer v pomenskopoljasnevalni funkciji; primeri naj bi bili nanizani v zaporedju od najbolj prototipičnega preko manj tipičnih do morebitnih primerov neprototipične (metaforične)

rabe iztočnice (Jehle, 2004), pri čemer gre pravzaprav za razpon med pomenskodoločevalno in pomenskorazlikovalno funkcijo. Končno ponazarjalni primer lahko tudi nadomešča semantično-pragmatične navedbe; po Humar (1996, 178) gre za *pseudorazlagalno funkcijo*.

Metode

Pomemben vidik ponazarjalnega primera je vprašanje njegove avtentičnosti oz. neavtentičnosti in s tem vprašanje virov ter metod, po katerih se pridobivajo slovarsko relevantni jezikovni podatki. Načeloma so sestavljalcu slovarja na voljo naslednje možnosti (posamično ali v kombinaciji): zajemanje podatkov iz obstoječih slovarskih virov, oblikovanje primerov na osnovi lastne jezikovne kompetence, anketiranje informantov, upoštevanje slovarskega gradiva in zajemanje podatkov iz besedilnih korpusov (Bergenholtz, Mugdan, 1990, 1611).

Zagovorniki avtentičnih ponazarjalnih primerov (*zglede* po zgoraj predlagani terminologiji) so bili oz. so predvsem slovaropisci, ki se zavzemajo za maksimalno stopnjo dokumentiranosti slovarskega jezikovnega gradiva (npr. Pleteršnik, SSKJ, dialektološki slovarji v slovenskem prostoru). V novejšem času izhaja zahteva po avtentičnosti iz krogov, ki zagovarjajo stališče, da so edini verodostojni slovarski viri obsežni ter področno, prenosniško in funkcijsko uravnoveženi besedilni korpusi (prim. za slovenščino Logar, Gorjanc, 2008; za slovensko frazeologijo Gantar, 2007). Zagovorniki konstruiranih, tj. neavtentičnih primerov (*iztržkov* po slovenski terminologiji) so običajno sestavljalci učnih slovarjev. Prednost takih primerov naj bi bila v tem, da so (lahko) krajši in jih je v slovarju zato lahko več, da so lahko sistematično in dosledno prilagojeni potrebam predvidenega uporabnika ter da jih lahko slovaropisec oblikuje tako, da bo z njimi optimalno ponazoril (subjektivno) izbrane slovnične, sintagmatske in pomensko-pragmatične lastnosti iztočnice. Zagovorniki konstruiranih primerov trdijo tudi, da so izključno korpusno pridobljeni jezikovni podatki neredko kontekstualno in leksikalno prezahtevni za uporabnika določenih tipov slovarjev (predvsem učnih slovarjev) ter da vsebujejo preveč enciklopedičnih in zato slovarsko manj relevantnih informacij. Glede na predvidene prednosti in pomanjkljivosti avtentičnih oz. neavtentičnih primerov je očitno, da se je o njihovem tipu, vrsti in številu treba odločiti skladno s tipom slovarja, predvidenim uporabnikom in medijem.

Pri sestavljanju dvojezičnih slovarjev ima slovaropisec glede primerov naslednje možnosti: konstruirane primere lahko brez sprememb prevede v slovarski ciljni

jezik, citate iz literarnih del lahko prevede sam ali uporabi prevode literarnih del, iz katerih primer izvira, če ti obstajajo. Tu se odpira dodatni problem, temelječ na možnih strategijah prevajanja; nekatere namreč prevajalca navajajo k slogovnim in slikovno-metaforičnim razlikam med izvornikom in prevodom. Lubensky in McShane (2007, 927) zato za primere v dvojezičnih slovarjih predlagata t. i. sobesedilne prevode (contextual translations). Ti pri iskanju prevodne ustreznice k iztočnici omogočajo upoštevanje kontekstualnosti in tako optimirajo slovarski prikaz možnih pomenskih in/ali slogovnih odtenkov besedja v obeh slovarskih jezikih. Vsekakor pa tudi tu velja, da o tipu, vrsti in številu primerov odločajo tip slovarja, predvideni uporabnik in medij.

PONAZARJALNI PRIMER IN FRAZELOGIJA

Podobno kot ponazarjalni primer velja tudi slovarska obravnava frazeologije za pomembno merilo pri ocenjevanju verodostojnosti in strokovne kakovosti splošnih slovarjev.¹ Načelno pojmovanje frazeologije pri tem je dvojno: tradicionalno je frazeologija razumljena predvsem kot sestavni del slovarskega ponazarjalnega gradiva k iztočnicam, ki so frazemske sestavine in tako neposredno ne vpliva na slovarsko makrostrukturo (tako npr. SSKJ in številni splošni dvojezični slovarji s slovenščino). Nasprotno so frazemi lahko obravnavani kot samostojne večbesedne poimenovalne enote s statusom leksema, torej kot jezikovnosistemski del besedišča. Navedba slovarske oblike frazema v sklopu slovarskega sestavka k enobesedni iztočnici, ki je sestavina frazema, je v tem primeru mikrostrukturna razširitev slovarske makrostrukture. Razlikovanje v statusnem pojmovanju frazeologije posledično spreminja status ponazarjalnega primera: v prvem primeru je frazem izenačen s ponazarjalnim primerom, v drugem primeru slovarska navedba frazema kot leksikalnosistemске enote sama po sebi zahteva in/ali predvideva ponazarjalni primer, tj. ponazoritev rabe. V nadaljevanju se razmislek nanaša na zadnje razumevanje frazeologije v slovarju.

Ugotovitve, ki se nanašajo na ponazarjalni primer na splošno (prim. pogl. 2), praviloma veljajo tudi za frazeologijo, frazeološki primer pokriva slovnično in pomenskopojasnevalno funkcijo. Izbran naj bi bil tako, da bi ponazarjal zgradbene lastnosti frazema vključno z variantnostjo frazemskih sestavin in/ali alternativnimi leksikalnimi zapolnitvami zunajfrazemskih vezljivostnih določil ter običajno besedilno rabo v pomenskih in oblikoslovno-skladenjskih ozirih, hkrati pa ne bi smel biti prezahteven glede dodatnih domoznansko-enciklopedičnih vsebin (prim. Wotjak, 2001, 264). Zadnja zahteva

1 Prim. Humar (1998, 87): "Frazeologija določa pomembnost, vrednost in uporabnost vsakega splošnega slovarja /.../, saj je od tega, koliko frazeologemov je v slovarju prikazanih, odvisna večja ali manjša informativnost splošnega ali prevodnega slovarja."

je načeloma vprašljiva. Če naj bi frazeologija poudarjeno izkazovala kulturnospecifične značilnosti okolja jezika, čigar sestavni del je, kakor zatrjuje tradicionalna frazeološka veda, je brez dodanih navedb enciklopedičnih podatkov slovarsko ne moremo optimalno prikazati. Še posebej to velja za slovarski prikaz regionalno omejene in/ali narečne frazeologije. Prim. z znakom **K** uvedeno navedbo enciklopedične informacije v slovarski predstavitvi slovenskih istrskih govorov (Marc Bratina, 2009), ki je za nepoznavalca istrskih govorov nepogrešljiva:

'xi:tit nə 'bi:lā (hitit na bile) 'zemljo podeljevati z vlečenjem slamic' **K** Žrebanje med krajšimi in daljšimi paličicami/slamicami. Tisti, ki je povlekel daljšo slamico, je "zmagal", tisti pa, ki je potegnil krajšo, je izgubil. Včasih je namreč veljalo, da sta si stranki, tj. najemnik zemlje/vinograda in najemodajalec, delili pridelek, pri čemer je moral najemodajalec prispevati gnojilo. Če je želela ena stranka prekiniti sodelovanje, se je pogodba avtomatično prekinila. Pridelek pa sta si stranki razdelili tako, da sta žrebali za parno oz. neparno vrsto npr. trt, saj bi si sicer lahko ena stranka prilastila boljše vrste oz. boljši pridelek.

Kakor splošna razprava o slovarskem ponazarjalnem primeru je tudi razmislek o frazeološkem ponazarjalnem primeru pogosto kontrastivne narave. Dobrovol'skij (1999) zastopa stališče, da naj primeri načeloma izhajajo iz avtentičnih kontekstov, njihov namen je potrjevanje domnev ekvivalentnosti in ponazarjanje realne frazeološke rabe.² Vendar vsi avtentični konteksti niso primeren vir slovarskega frazeološkega ponazarjalnega gradiva, še posebej, ker vsebujejo raznolike frazeološke variante in prenovitve, ki otežujejo ali celo onemogočajo prevedljivost in s tem slovarsko predstavitev medjezikovnih ekvivaletnostnih razmerij. Sprejemljive naj bi bile "variate v okvirih ususa", torej take, ki ne prestopajo praga tolerantnosti glede na jezikovno normo (Dobrovol'skij, 1999, 117), medtem ko enkratne, kreativne prenovitve niso primerno jezikovno gradivo za ponazarjalni primer, ker ne zrcalijo tipičnosti pomena in rabe slovarske oblike frazema, predvsem pa niso adekvatno prevedljive.

Vsekakor se ob tem odpira vprašanje, kaj govorec nekega jezika še občuti kot običajno, čeprav variantno rabo, in kje se začne področje kreativnosti in inovativnosti. Zgolj statistični podatek o pogostnosti rabe, ki ga zagotavljajo korpusno pridobljeni jezikovni podatki, ni dovolj zanesljiv pokazatelj običajnosti v jeziku, saj je znano, da stopnja pogostnosti rabe in stopnja pozna-

vanja pri govorcih ne sovpadata vedno oz. avtomatično (Jesenšek, 2006). Poleg tega je v govornem jeziku število variant in prenovitev še višje kot v zapisanih besedilih, kakor ugotavlja Marc Bratina (2009) za istrsko narečno frazeologijo.

Slovaropisec ima ob naštetih vprašanjih dve možnosti. Prva je predvsem teoretična: lahko se odpove navajanju manj frekventne variantnosti ter za frazeološki ponazarjalni primer izbira med besedilnimi realizacijami t. i. slovarske oblike frazema (ki pa je prav tako lahko variantna). Problem takega odločanja je v tem, da so frazeološke zveze v realni jezikovni rabi manj ustajljene, kot se v frazeološki teoriji predvideva. Še posebej težavno je tovrstno odločanje, če gre za jezik, ki nima empirično preverjenega inventarja standardne frazeologije (npr. slovenščina), ali če gre za slovarsko obravnavo narečne frazeologije, ki temelji na zbiranju frazeološkega gradiva pri (običajno maloštevilnih) informantih.³ Druga možnost je, da variante vključi med ponazarjalno gradivo k slovarski (ali prevladujoči) obliki frazema. V vsakem primeru pa mora biti odločitev povezana z namembnostjo slovarja in posledično s funkcijskostjo primera: prva možnost se zdi primernejša za eno- in dvojezične učne splošne ali frazeološke slovarje, katerih primarni namen je normiranje frazeologije, druga za splošne in frazeološke slovarje standardnega jezika ter za narečne splošne in frazeološke slovarje, katerih primarni namen je inventarizacija in dokumentacija frazeologije.

Praksa v slovarjih

Frazeološki slovarji, predvsem dvojezični, se glede ponazarjalnih primerov bistveno razlikujejo. Nekateri ponazarjalnega gradiva sploh ne navajajo, v drugih najdemo kratke in izmišljene primere, ki pa večinoma ne zadoščajo za ponazoritev kontekstualno ustrezne frazeološke rabe, nekateri navajajo krajše ali daljše citate iz literarnih in/ali medijskih besedil v izhodiščnem in ciljnim slovarskem jeziku, najdemo pa tudi kombinacijo literarnih citatov in konstruiranih primerov v obeh jezikih (prim. Lubensky, McShane 2007). V učnih slovarjih prevladujejo konstruirani in/ali izmišljeni, torej neavtentični primeri, ker naj bi bili v klasičnih tiskanih slovarjih kljub ugotovljenim pomanjkljivostim ustreznejši zaradi omejenega obsega slovarskega sestavka, metem ko slovarji večjega obsega dajejo prednost avtentičnim primerom iz literarnih besedil, še posebej, če ti sovpadajo s prevodi v ciljnim slovarskem jeziku.

2 Konstruirane, t.j. neavtentične primere frazeološke rabe Dobrovol'skij dopušča le, če v besedilnih korpusih ustreznih primerov ni mogoče najti.

3 Prim. razpravo o izbiri in podobi narečnega govorca, ki je primeren za informanta pri zbiranju narečnega frazeološkega gradiva v Marc Bratina (2009).

V nadaljevanju je predstavljena možna praksa nava-
janja ponazarjalnega primera, in sicer na snovi eno-
jezičnega frazeološkega slovarja (CCDI, 1995), večje-
zične frazeološke podatkovne zbirke (EPHRAS, 2006) in
osnutka enojezičnega dialektalnega slovarja (Marc Bra-
tina, 2009). V prvih dveh primerih gre za tip učnega
slovarja oz. pripomočka, namenjenega predvsem tujeje-
zičnemu uporabniku in rabi v receptivnih, produktivnih
in učnih kontekstih, torej pasivni in aktivni rabi.
Navajam ju kot primer možne prakse glede korelacijskih
odnosov med ponazarjalnim primerom in drugimi na-
vedbenimi sestavinami slovarskega sestavka (prim pogl.
2). V CCDI se primeri navezujejo na pomensko razlago,
ki je oblikovana tako, da praviloma vsebuje različne,
predvsem pragmatične in slovnične komentarje, v po-
datkovni zbirki EPHRAS pa primeri sistematično ponaz-
arjajo vrsto eksplicitno razlikovanih tipov navedb k
posameznemu frazemu. Pri Marc Bratina (2009) gre za
osnutek frazeološkega slovarja slovenskih istrskih govo-
rov, namenjenega predvsem inventarizaciji in dokumen-
taciji narečnega frazeološkega gradiva.

Ponazarjalni primer v Collins Cobuild Dictionary of Idioms (CCDI, 1995)

CCDI je prvi angleški frazeološki slovar, v katerem so
ponazarjalni primeri izključno korpusnega izvora. Upo-
rabljen je bil angleški besedilni korpus The Bank of
English, ki je v času zajemanja frazeoloških podatkov
obsegal 211 milijonov besed britanske in ameriške an-
gleščine iz raznovrstnih besedil. Nekateri dvomijo v
optimalnost korpusne metode pridobivanja slovarsko
relevantnih frazeoloških podatkov. Tako Cowie (2007,
933) opozarja na opombo urednikov CCDI, da približno
tretjina zajetih frazemov izkazuje relativno nizko stop-
njo pogostnosti in pri teh lahko nastanejo težave pri
iskanju ustreznih besedilnih primerov rabe. Poleg tega
so korpusni primeri načeloma daljši, predvsem zaradi
jasnejše ponazoritve besednega oz. besedilnega okolja,
v katerem frazem nastopa, zaradi česar se v tiskanem
slovarju nujno zmanjša število primerov. Tako se mora
sestavljalec slovarja odločati med večjim številom kraj-
ših primerov, s čimer prepušča izbiro ustreznega pri-
mera uporabniku, in med manjšim številom daljših pri-
merov, s čimer pa pogosto sugerira posplošitve ali po-
enostavljanja glede pomena in rabe frazema.

Alternativna možnost je vključevanje frazema v po-
mensko razlago. Navedbe primerov, ki ji sledijo, so s
tem deloma razbremenjene in se lahko osredotočajo na
ponazoritev dodatnih lastnosti ali posebnosti glede na
pomen in rabo frazema, npr. na ponazoritev kontekstu-
alnega okolja (prim sl. 1) ali na ponazoritev slovničnih
značilnosti v smislu možnega posameznega frazema
(prim. sl. 1) oz. ponazoritev variabilnosti posameznih
frazemskih sestavin (prim. sl. 2).

build bridges

◀◀◀

If you **build bridges** between opposing
groups of people, you do something to help
them to understand each other or co-operate
with each other.

*You felt it was your duty to help build
bridges between the communities involved here.*

*We look for ways to build bridges between
our two organizations.*

□ You can refer to this process as **bridge-
building**.

*Do all you can to develop an open mind
which allows bridge-building between you.*

*Lovett took the initiative to arrange a bridge-
building luncheon at which a compromise
could be agreed.*

Sl. 1: Slovarski sestavek k iztočnici *build bridges*
(CCDI).

Fig. 1: Dictionary article for the entry *build bridges*
(CCDI).

give the green light

◀◀◀

If a plan or action is **given the green light**
or is **given a green light**, someone in author-
ity says that it can be carried out. Verbs such
as 'get' and 'receive' are sometimes used in-
stead of 'give'.

*Despite local planning opposition he has
finally been given the green light to develop a
terrace of 11 derelict houses he owns in South
Kensington.*

*I've got a bunch more songs, and if I can get
the green light from the powers that be, I'd like
to go straight back in and record some more.*

*Is that a green light for interest-rate cuts or a
red one?*

Sl. 2: Slovarski sestavek k iztočnici *give the green light*
(CCDI).

Fig. 2: Dictionary article for the entry *give the green
light* (CCDI).

Predvsem se s tem pridobi prostor za ponazoritev
pragmatičnih posebnosti rabe, npr. vrednotenjski odnos
govorca do vsebin, ki jih frazem poimenuje, ali geo-
grafska pogojena variabilnost oz. omejitev rabe (prim sl.
3) ali tipične kontekstualne oz. slovnične okoliščine rabe
(prim. sl. 4 in 5):

shoot a line

You say that someone is **shooting a line**
when you think that what they are saying is
exaggerated, untrue, or difficult to believe.
This expression is used in British English.

*He'd been looking for new blood for his office
in Vienna. That was the line he shot, though
knowing him as I did I'm sure he had a more
personal, ulterior motive.*

Sl. 3: Slovarski sestavek k iztočnici *shoot a line* (CCDI).

Fig. 3: Dictionary article for the entry *shoot a line*
(CCDI).

neck and neck ◀◀◀

In a race or contest, if two competitors are **neck and neck**, they are exactly level with each other, so that it is impossible to say who will win.

The latest opinion polls show both parties running neck and neck.

Leeds are currently neck-and-neck with Manchester United for the Championship.

□ You can use **neck and neck** before a noun.

Philippe Jeantot of France and the South African John Martin are involved in a neck and neck race to finish second across the line.

Sl. 4: Slovarski sestavek k iztočnici neck and neck (CCDI).

Fig. 4: Dictionary article for the entry neck and neck (CCDI).

on a roll ◀◀◀

If you say that you are **on a roll**, you mean that things are going very well for you, for example in your work or personal life, and you are making a lot of progress and having a lot of success.

We're on a roll and we're winning, which gives the players that extra belief in themselves.

Everything was going great for me. I made a name for myself and I was on a roll, I couldn't see anything going wrong.

When you start playing consistently, you get on a roll and you're harder to stop.

Sl. 5: Slovarski sestavek k iztočnici on a roll (CCDI).

Fig. 5: Dictionary article for the entry on a roll (CCDI).

Ponazarjalni primer v EPHRAS (2006)

EPHRAS⁴ je večjezično frazeološko učno gradivo, sestavljeno iz dveh poglavitnih komponent: štirijezične podatkovne frazeološke zbirke in zbirke interaktivnih samorazlagalnih vaj za učenje in/ali poučevanje frazeologije. Podatkovna zbirka vsebuje nad 4000 frazemov. Vsak je enotno lingvistično opremljen, in sicer s pomenskimi, slovničnimi in slogovno-pragmatskimi razlagami oz. komentarji, ki so sistematično podkrepjene s ponazarjalnimi primeri.

Modularni lingvistični opis temelji na modelu za slovarko predstavitev frazeologije (Đurčo, 1992) in upošteva sicer že večkrat izraženo potrebo po večdimenzionalni in integrativni slovarki obdelavi frazeologije (med drugimi Wotjak, 2001). Model predvideva naslednje tipe navedb k posameznemu frazemu:

- navedbo slovarske oblike frazema vključno z upoštevanjem leksikaliziranih variantnih in poljubno zapolnljivih, vendar obveznih sestavin (*dati roko v ogenj za koga/kaj*);
- navedbo pomenske razlage, ki je načeloma kratka, nenarativna, in pogosto vsebuje nefrazeološke ustrezničke k obravnavanemu frazemu (*dati roko v ogenj za koga/kaj: popolnoma zaupati komu/čemu; jamčiti za koga/kaj*);
- navedbo slovničnih lastnosti, ki vsebuje dve vrsti informacij – pri glagolskih frazemih poljubnostni zaimki označujejo obvezna in neobvezna vezljivostna določila (*beliti si glavo: kdo si beli glavo (s čim/kom / zaradi česa/koga)*), druga vrsta slovničnih informacij pa so podatki o skladenjskih vlogah, v katerih frazem nastopa v stavku (*imeti polne roke dela: povedek; s kožo in kostmi: prislovno določilo načina*);
- navedbo leksikalnega okolja, ki vsebuje podatke o variabilnosti frazemskih sestavin (*od glave do pet: od glave do peta/pete / od pet do glave / od nog do glave*) in podatke o tipičnem besedju, ki se pričakovano pojavlja ob frazemu (*črno na belem: piše kaj črno na belem / imeti/dobiti kaj črno na belem / biti črno na belem*);
- navedbo slogovnih oznak (*biti za luno: slabšalno*);
- navedbo pragmatičnih pojasnil; teh je več vrst, nanašajo se lahko na značilna področja, v katerih je frazem pogosto v rabi (*zaiti na kriva pota: frazem se pogosto uporablja, ko se govori o razvoju, vzgoji, izobraževanju mladih ljudi. Praviloma je hkrati mišljeno kršenje zakona*), izražajo govorčevo vrednotenje tega, na kar se frazem nanaša (*pod vsako kritiko: s frazedom govorec izraža zelo negativno oceno in odklonilen odnos do koga ali česa*); nanašajo se na govorna dejanja, ki jih govorec z rabo frazema opravlja (*zavihati rokave: pogosto kot poziv k delu, kot opozorilo, da je potrebno začeti veliko in prizadevno delati, da bi dosegli zastavljene cilje ali rešili problem*);
- navedbo pomensko sorodnih izrazov (*iti na limanice (komu): iti na led (komu)*);
- navedbo besedilnih zgledov (ponazarjalnih primerov), ki so izbrani in prikazani tako, da sistematično ponazarjajo vse našete sestavine opisa posameznega frazema.

Ponazarjalni primeri v EPHRAS-u so avtentični, besedilni in izvirajo iz dosegljivih korpusov obravnavanih jezikov (Nova beseda in Fida za slovenščino) in/ali iz

4 EPHRAS je rezultat mednarodnega raziskovalnega projekta z istim imenom, ki je potekal med letoma 2004 in 2006 in je bil financiran iz evropskega programa Sokrates, Lingua 2. Vodila ga je Vida Jesenšek s Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, sodelovali pa so raziskovalci frazeologije iz Avstrije, Madžarske, Slovaške in Slovenije. Leta 2006 je bil nagradjen z Evropskim jezikovnim priznanjem za inovativne dosežke pri razvijanju jezikovnih učnih gradiv in pripomočkov.

iti na jetra komu	
Pomen	<ul style="list-style-type: none"> • kdo ali kaj koga draži, mu povzroča nejevoljo • kaj je za koga nesprejemljivo in ga čustveno vznemirja • kdo kaj ali koga odklanja
Slovnica	Vezljivost <ul style="list-style-type: none"> • kdo/kaj gre komu na jetra Skladenjska vloga <ul style="list-style-type: none"> • povedek
Besedilni zgledi	<ul style="list-style-type: none"> • To pomladansko in jesensko premikanje ur mi <i>gre na jetra</i>, se pritožuje Emil Z. iz Ljubljane. Prestaviti je treba ročno uro, radio uro, uro na mobiju, uro v avtu, uro na termostatu centralne kurjave, na videorekorderju, pa seveda še na klasični stenski uri, kar je še največji problem. Pri vsem skupaj pa mi ni jasno, čemu vse to počnemo? • Nekateri turisti mi <i>gredo</i> včasih pošteno <i>na jetra</i>, se je namrdnil Alex, ko smo z našo ladjico zapluli v enega od številnih pritokov in previdno križarili med plavajočimi debli in poplavljenim grmovjem. Na vsak način želijo videti piranhe in težko jim dopoveš, da v reki sicer so, ampak ne na vsakem koraku. • Zakaj o fantih, ki so osumljeni umora, govori s prezirom kot o "drogeraših"? Zakaj odkrito priznava, da sicer ne ve zakaj, ampak da so mu <i>šli na jetra</i>?

Sl. 6: Izsek iz podatkovne zbirke EPHRAS.
Fig. 6: An extract from the EPHRAS database.

spletnih poizvedb. K vsakemu frazemu jih je navedenih največ pet. Kvantitativna omejitev temelji na funkcionalnosti podatkovne zbirke v vlogi učnega gradiva, kjer bi veliko število primerov na uporabnika delovalo predvidoma oteževalno, saj bi moral izbirati v množici jezikovnih podatkov, kar ne bi bilo primerno v časovnem in zahtevnostnem smislu. Ponazarjalni primeri so v EPHRAS-u v recipročnem odnosu do vseh vrst slovarskih navedb k posameznemu frazemu. So ponazoritve frazeoloških pomenskih in slovničnih lastnosti ter rabe, hkrati pa so bili pri sestavljanju podatkovne zbirke tudi izhodišče za oblikovanje zgoraj prikazanih vrst navedb.

Ponazarjalni primer v EPHRAS-u je v skladu s funkcijami primera, ki jih za učne slovarje predvideva Zöfgen (1994): ponazarja frazeološki pomen oz. je v neposredni navezavi na pomenske navedbe in v pomoč pri ustrezni semantizaciji frazema; ponazarja pragmatiko frazema, je v neposredni povezavi z navedbami pragmatičnih pojasnil; ponazarja slovnične lastnosti frazema, je v neposredni povezavi s slovničnimi navedbami. Tako v celoti pokriva svojo deskriptivno komponento (prim. pogl. 2).

Ponazarjalni primer v osnutku dialektalnega frazeološkega slovarja (Marc Bratina, 2009)

Slovarska obravnava narečne frazeologije v Marc Bratina (2009) je večinoma v skladu z aktualno frazeografsko teorijo, ki se ukvarja z zgradbo in vsebino slovarskega sestavka v narečnih (frazeoloških) slovarjih, predvsem slovarjih slovenskih in hrvaških narečnih govorov. Zbrano frazeološko gradivo s področja slovenske Istre je tudi v tem slovarju opremljeno z večdimenzionalnimi opisi. Slovarski sestavek k posameznemu

frazemu obsega naslednje najpomembnejše vrste navedb:

- navedbo slovarske oblike frazema, vključno z variantami;
- navedbo poknjžene slovarske oblike frazema, ki jo je avtorica, če je niso podali narečni govorci, zapisala na osnovi lastne narečne kompetence ali pa jo je kontekstualno rekonstruirala (zadnje zlasti pri glagolskih frazemih s pogostimi glagoli, kot so *biti*, *priti*, *hitit se* 'vreči se' ipd.);
- navedbo pomenske razlage oz. pragmatičnega komentarja v primeru pragmatičnih frazemov;
- navedbo narečnega ponazarjalnega zglada (tj. avtentičnega primera), vključno s fonetičnim zapisom in z navedbo lokacije;
- fakultativno navedbo komentarja, ki vsebuje čustvenostne kvalifikatorje oz. slogovne oznake (zlasti *iron.* – ironično, *kletv.* – kletvica, *zmer.* – zmerjalno, *slabš.* – slabšalno), etimološke podatke, podatke o morebitni omejitvi rabe ipd.

Ponazarjalni primeri (avtorica jih glede na avtentičnost dosledno imenuje zgledi, prim. tudi pogl. 2) so uvedeni s strukturnim označevalcem ●; če jih je več, so numerično ločeni in praviloma opremljeni z navedbo vira oz. z navedbo lokacije, s čimer avtorica optimira preglednost zgradbe slovarskega sestavka in dokumentarno vrednost slovarja.

Primeri so praviloma gradivno dokumentirani, torej avtentični in zbrani po metodi anketiranja informantov. Avtorica zavrača možnost navajanja konstruiranih, neavtentičnih primerov, ki se ji zdijo za govorjeno zvrst, kakršna je narečje, nesmiselni, zato navedba primera pri nekaterih frazemih tudi manjka. S tega stališča se zdi zasnova slovarja sicer nedosledno izpeljana, a je avto-

ričin argument proti neavtentičnim primerom utemeljen. Nenazadnje je tudi umanjkanje primera povedno, izkazuje lahko manjšo stopnjo živosti oz. aktualnosti dotičnega frazema.

jä š'la: ɥ 'Tə:rs ɣ'lɛ:dət 'Mi:ɣca eno 'Jā:kca (iti v Trst gledat Mihca in Jakca) 'iti v Trst zama, tj. ne da bi kaj prodala oz. zaslužila' oz. 'jə:t ɣ 'Mi:ɣcɛ eno 'Jā:kca (iti k Mihcu in Jakcu) 'iti v Trst'.../ • Γ'rä:n 'Mi:ɣci inu 'Ja:kci. Tu so nə pə'la:čɛ, nə 'mɛ:s(t)ni pə'la:čɛ ɥ 'Tə:rsti, 'ma:š z'ɣu:n in su d'va: b'ro:nəsta 'fa:nta, Mi'kɛ:ze in ..., ja 'bee:, inu 'tu:čəjo 'u:re, in če ɣ're:š (ɣ) 'Mi:ɣci inu 'Ja:kci, 'pə:njər ɣ're:š ɥ 'Tə:rs ... S'mo b'li: pər 'Mi:ɣca inu 'Jā:kca ɥ 'Tə:rstɛ ... če si šu ɣ'ljā:dət, si šu tən č'jä: 'ma:to, bi 'rjə:ko, fra:jət. (De) ☐ Domnevam, da je bila prvotna oblika frazema iti k Mihcu in Jakcu 'iti v Trst', kasneje pa sta se tako oblika kot pomen razširila. Mihec in Jakec je kip – ura, ki stoji na Velikem trgu (Piazza Unità) s slovenskima lastnima imenoma.

Sl. 7: Izsek iz osnutka frazeološkega slovarja slovenskih istrskih govorov (Marc Bratina, 2009).

Fig. 7: An extract of the draft version of the phraseological dictionary of Slovene speeches of Istria (Marc Bratina, 2009).

Ponazarjalni primer v Marc Bratina (2009) načeloma ponazarja frazeološki pomen in se tako neposredno navezuje na pomenske navedbe. Ker praviloma izvira iz izjav informantov, ki so bile namensko pridobivane, redko ponazarja tudi etimologijo in pragmatične razsežnosti frazemske rabe. Tako pokriva predvsem pomensko-ponazarjalno in manj slovnično deskriptivno komponento.

NORMATIVNOST PONAZARJALNEGA PRIMERA

Normativna komponenta ponazarjalnega primera predvideva merila za oceno njegove kakovosti in primernosti, ki so sicer nujno v soodvisnosti od tipa, namembnosti in funkcijskosti posameznega slovarja, a kljub temu izkazujejo nekaj skupnih značilnosti. Tako je ponazarjalni primer (tudi frazeološki) dober, kadar ima najmanj naslednje lastnosti:

- izkazuje neposredno povezavo s pomenskimi navedbami v slovarskem sestavku ter jih dopolnjuje na način, da ponazarja prototipične lastnosti tega, kar poimenuje nanašalna iztočnica (tudi frazeološka),
- izkazuje neposredno povezavo s slovničnimi (sintagmatskimi, paradigmatičnimi) navedbami v slovarskem sestavku ter jih dopolnjuje na način, da ponazarja tipične slovnične in sintagmatske lastnosti nanašalne iztočnice,

- izkazuje neposredno povezavo s slogovno-pragmatičnimi navedbami v slovarskem sestavku ter jih dopolnjuje na način, da ponazarja tipična besedilno-vrstne, kontekstualne in sporočanjskopoložajne okoliščine rabe nanašalne iztočnice,
- izkazuje vrsto in obliko, ki je prilagojena tipu, namembnosti in funkcijskosti posameznega slovarja. O stopnji kakovosti ponazarjalnega primera pa odločajo še:
 - skrb za ustrezno besedišče: kriterij, ki je v sodobni leksikografiji priznan kot standard in po katerem naj bo besedišče v pomenskih razlagah obvezno tudi lematizirano, se naj razširi tudi na ponazarjalni primer; še posebej naj bi to veljalo za učne slovarje (prim. Köster, Neubauer, 2002, 304),
 - aktualnost ponazarjalnega primera pomeni skladnost z aktualno jezikovno rabo in tudi skladnost z zunaj-jezikovno, tj. življenjsko realnostjo,
 - vsebovanost kulturološke, enciklopedične informacije v ponazarjalnih primerih, kadar to zahteva nanašalna iztočnica,
 - zagotavljanje aktualnih gradivnih virov za zajemanje jezikovnih podatkov, ki so lahko le dovolj obsežni ter reprezentativni besedilni korpusi zapisanega in/ali govorjenega jezika.

SKLEP

Ponazarjalni primer je in ostaja pomembna sestavina slovarskega sestavka v klasičnih ter v enaki meri tudi digitalnih slovarjih in jezikovnih podatkovnih zbirkah. Je merilo kakovosti slovaropisne prakse. Njegovi dominantni funkciji sta pomenskopojasnjevalna in slovnična, pri čemer se frazeološki ponazarjalni primer načeloma ne razlikuje od primera, ki se nanaša na enobesedne lekseme. V dobi digitalnih jezikovnih virov pa se v slovaroslovnem raziskovanju in slovaropisnem delovanju nakazuje pomemben obrat: ponazarjalni primer, ki je tradicionalno potrjeval in ponazarjal jezikovno (in frazeološko) znanje, temelječe na individualni kompetenci slovaropisca in tradiciji njegovih predhodnikov, prehaja v izhodišče in središče vsakršnega slovaropisnega dela. Pridobljen je iz množice realnega in aktualnega korpusnega jezikovnega gradiva, je osnova za jezikovno analizo in vir podatkov za slovarski jezikovni opis. Nov medij, tj. digitalno slovarsko okolje deskriptivne razsežnosti primera razširja in vključuje slovarskega uporabnika kot njegovega aktivnega (so)oblikovalca. Glede na načelno nemejenost prostora je namreč dana možnost za natančnejšo in obsežnejšo ponazoritev slovarskih iztočnic s primeri, za individualno (uporabniško) selekcioniranje primerov (progressive disclosure) in za povezave z besedilnimi korpusi (vključno s preverjenimi in predlaganimi iskalnimi nizi) oz. z drugimi leksikalnimi viri. Na tej empirični osnovi naj bi v prihodnje nastajali sodobni slovarji in leksikalni informacijski sistemi.

ILLUSTRATIVE EXAMPLE AND TREATMENT OF PHRASEOLOGY IN DICTIONARIES

Vida JESENŠEK

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, SI-2000 Maribor, Koroška 160
e-mail: vida.jesensek@siol.net

SUMMARY

The dictionary illustrative example is an element of the dictionary article which illustrates the meaning, pragmatic and grammatical characteristics, and the use of entries and/or sub-entries. Considering the above it is sensible to treat the sort, type, characteristics, and extent of illustrative examples with respect to the type, extent, purpose, and function of the dictionary in question. The example supplements the grammatical, meaningfully-pragmatic and other sorts of citations in a dictionary article and as such offers additional information regarding the meaning, formal, syntactical, and pragmatic characteristics of the entry. The grammatical function of the illustrative example derives from its syntagmatic dimension (the example illustrates typical syntactical associations within which the entry is repeated), while its meaningfully-explanatory function derives from the semantic dimension. The latter function can be either meaningfully-designational or meaningfully-discriminative. The function of the illustrative example refers to the syntagmatic, syntactical, semantic, and pragmatic levels of language, which is in accord with both basic ways of dictionary use – passive and active. In accordance with this, the extent of an individual example and the number of examples per entry or sub-entry in a specific dictionary cannot be determined universally, as this involves complex dependence relationships between the type, medium, purpose, function, and user of dictionary as well as between the type and number of other elements of the dictionary article, the latter with respect to the descriptive dimension of an illustrative example as it is understood in this article. The above refers to illustrative examples to one-word as well as multi-word phraseological reference entries and/or subentries.

Key words: illustrative example, lexicography, phraseology, general dictionary, phraseological dictionary, database

VIRI IN LITERATURA

CCDI – Collins Cobuild Dictionary of Idioms (1995). London.

DUW – DUDEN Deutsches Universalwörterbuch (2001). Mannheim etc.

EPHRAS – EPHRAS (2006). Večjezično frazeološko učno gradivo. Ljubljana.

SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika (1980–1991). Ljubljana.

Abel, A. (2000): Das lexikographische Beispiel in der L2-Lexikographie (am Beispiel eines L2-Kontext- und Grundwortschatzwörterbuches). Deutsch als Fremdsprache 37, 3, 163–169.

Bergenholtz, H., Mugdan, J. (1990): Formen und Probleme der Datenerhebung II. Gegenwartsbezogene synchrone Wörterbücher. V: Hausmann, F. J. et al. (ur.): Wörterbücher. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie. 2. Teilbd. Berlin, New York, de Gruyter, 1611–1625.

Cowie, A. P. (1978): The Place of Illustrative Material and Collocations in the Design of a Learner's Dictionary. V: Strevens, P. (ur.): In Honour of A. S. Hornby. Oxford, Oxford University Press, 127–139.

Cowie, A. P. (2007): English Phraseography. V: Burger, H. et al. (ur.): Phraseologie. Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung. 2. Halbbd. Berlin, New York, 929–939.

Dobrovol'skij, D. (1999): Kontrastive Phraseologie in Theorie und Wörterbuch. V: Baur, R. S. et al. (ur.): Wörter in Bildern, Bilder in Wörtern. Beiträge zur Phraseologie und Sprichwortforschung aus dem Westfälischen Arbeitskreis. Baltmannsweiler, Schneider Verlag Hohengehren, 107–122.

Gantar, P. (2007): Stalne besedne zveze v slovenščini. Korpusni pristop. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

Harras, G. (1989): Zu einer Theorie des lexikographischen Beispiels. V: Hausmann, F. J. et al. (ur.): Wörterbücher. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie. 1. Teilbd. Berlin, New York, de Gruyter, 607–614.

Haß, U. (1991): Textkorpora und Belege. Methodologie und Methoden. V: Harras, G. et al. (ur.): Wortbedeutungen und ihre Darstellung im Wörterbuch. Berlin, New York, 212–292.

Hermanns F. (1988): Das lexikographische Beispiel. Ein Beitrag zu seiner Theorie. V: Harras, G.: Das Wörterbuch. Artikel und Verweisstrukturen. Düsseldorf, Schwann, 161–195.

- Humar, M. (1996):** Slovsko ponazarjalno gradivo zlasti glede na Slovar slovenskega knjižnega jezika. Razprave = Dissertationes, Razred za filološke in literarne vede, 15, 175–185.
- Humar, M. (1998):** Frazologija kot ponazarjalno gradivo v Pleteršnikovem slovarju. V: Toporišič, J. (ur.): Pleteršnikov slovensko-nemški slovar. Pišece, Komisija "Maks Pleteršnik", Tiskarna Novo mesto, Dolenjska založba, 87–96.
- Jehle, G. (2004):** Prototype Semantics and Learner's Dictionaries of English. V: Herbst, T. et al. (ur.): Lexikografie, ihre Basis- und Nachbarwissenschaften. (Englische) Wörterbücher zwischen "common sense" und angewandter Theorie. Tübingen, Niemeyer, 53–69.
- Jesenšek, V. (2005):** Frazologija v splošnih dvojezičnih slovarjih : razmislek ob nemško-slovenskih slovarjih avtorjev Debenjak. V: Jesenšek, M. (ur.): Knjižno in naravno besedoslovje slovenskega jezika. Maribor, Slavistično društvo 154–172.
- Jesenšek, V. (2006):** Aspekte der Phrasemselektion für didaktische Zwecke: methodische Überlegungen. V: Dimova, A., Jesenšek, V., Petkov, P. (ur.): Zweisprachige Lexikographie und Deutsch als Fremdsprache. Hildesheim-Zürich-New York, Georg Olms, 59–71.
- Jesenšek, V. (2008a):** Phraseologie im zweisprachigen Wörterbuch. Eine Herausforderung für Lexikographen und Übersetzer. V: Jesenšek, V., Lipavic Oštir, A. (ur.): Wörterbuch und Übersetzung. Hildesheim-Zürich-New York, Georg Olms, 387–404.
- Jesenšek, V. (2008b):** Slowenische Kollokationen im Wörterbuch. Lexicographica, 24. Tübingen, 135–148.
- Klosa, A. (2005):** Belege in *elexiko*. V: Haß, U. (ur.): Grundfragen der elektronischen Lexikographie. e-lexiko – das Online-Informationssystem zum deutschen Wortschatz. Berlin, New York, De Gruyter, 96–104.
- Köster, L., Neubauer, F. (2002):** Kollokationen und Kompetenzbeispiele im de Gruyter Wörterbuch Deutsch als Fremdsprache. V: Wiegand, H. E. (ur.): Perspektiven der pädagogischen Lexikographie des Deutschen II. Untersuchungen anhand des "de Gruyter Wörterbuchs Deutsch als Fremdsprache". Tübingen, Niemeyer, 283–310.
- Kühn, P. (2003):** Phraseme im Lexikographie-Check. Lexicographica, 19. Tübingen, 97–118.
- Logar, N., Gorjanc, V. (2008):** Če bogoslovec ne prepíše vira in če slovar nima korpusa. (O gradivni verodostojnosti slovarjev). V: Jesenšek, M. (ur.): Od Megi-serja do elektronske izdaje Pleteršnikovega slovarja. Pišece, Strokovni odbor Maksa Pleteršnika, Maribor, Filozofska fakulteta, 69–83.
- Lubensky, S., McShane, M. (2007):** Bilingual phraseological dictionaries. V: Burger, H. et al. (ur.): Phraseologie. Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung. 2. Halbbd. Berlin, New York, de Gruyter, 919–928.
- Marc Bratina, K. (2009):** Izražanje abstraktnega v slovenskih istrskih govornih (doktorska disertacija). Ljubljana, Filozofska fakulteta.
- Müller, J. (1996):** Slovar slovenskega knjižnega jezika in kritika z bibliografijo (1960–1992). Razprave = Dissertationes, Razred za filološke in literarne vede, 15. Ljubljana, 187–234.
- Nesi, H. (2000):** The Use and Abuse of EFL Dictionaries. How Learners of English as a Foreign Language Read and Interpret Dictionary Entries. Tübingen, Max Niemeyer Verlag.
- Neubauer, F. (1998):** Kompetenzbeispiele in Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache. V: Wiegand, H. E. (ur.): Perspektiven der pädagogischen Lexikographie des Deutschen. Untersuchungen anhand von "Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache". Tübingen, Niemeyer, 247–255.
- Toporišič, J. (1992):** Enciklopedija slovenskega jezika. Ljubljana, Cankarjeva založba.
- Wiegand, H. E. (1977):** Nachdenken über Wörterbücher: Aktuelle Probleme. V: Drosdowski, G. et al. (ur.): Nachdenken über Wörterbücher. Mannheim, Bibliographisches Institut, 51–102.
- Wotjak, B. (2001):** Phraseologismen im Lernerwörterbuch – Aspekte der Phraseologiedarstellung im de Gruyter-Wörterbuch Deutsch als Fremdsprache. V: Häcki Buhofer, A. et al. (ur.): Phraseologiae Amor. Aspekte europäischer Phraseologie. Hohengehren, Schneider Verlag, 263–279.
- Zöfgen, E. (1986):** Kollokation – Kontextualisierung – (Beleg) Satz. Anmerkungen zur Theorie und Praxis des lexikographischen Beispiels. V: Barrera-Vidal, H. et al. (ur.): Französische Sprachlehre und *bon usage*. Ismaning, 219–238.
- Zöfgen, E. (1994):** Lernerwörterbücher in Theorie und Praxis. Ein Beitrag zur Metalexikographie mit besonderer Berücksichtigung des Französischen. Tübingen, Niemeyer.